

AKTA URZĘDÓW PARAFII i GMIN RÓŻNYCH WYZNAŃ PRZECHOWYWANE W ARCHIWUM GŁÓWNYM AKT DAWNYCH

I. Kościół Rzymskokatolicki i Greckokatolicki

Parafie były najmniejszymi i podstawowymi częściami organizacji kościelnej, których zadaniem było zabezpieczenie potrzeb religijnych wiernych. Wchodziły w skład wyższych jednostek organizacyjnych – dekanatów, te zaś – w skład diecezji. Głównym zadaniem parafii była praca duszpasterska, sprawowana przez kapłana na terenie jednostki administracyjnej, którą obejmowała swoim zasięgiem oraz troska o życie duchowe i religijne zamieszkującej tam ludności deklarującej przynależność do kościoła. Działalność duszpasterska polegała na prowadzeniu nabożeństw, kaznodziejstwie, udzielaniu sakramentów, organizowaniu nauk religijnych, rekolekcji, pielgrzymek. Parafie skupiały wokół siebie liczne organizacje przykościelne, które zajmowały się działalnością kulturalno-oświatową i charytatywną; działały przy nich także świeckie stowarzyszenia religijne i bractwa kościelne.

Przy parafiach zorganizowane były kancelarie, które miały za zadanie koordynowanie wszelkiej działalności parafii. Gromadzono w nich dokumentację, prowadzono i zabezpieczano księgi metrykalne; prowadzono ponadto rzeczowe księgi spisów (tzw. raptularze), w których notowano, w układzie chronologicznym i uproszczonej formie, akty chrztów, ślubów i zgonów (data roczna i nazwiska). W kancelariach sporządzano także spisy rodzin w obrębie parafii (w układzie alfabetycznym, terytorialnym lub chronologicznym) oraz prowadzono księgi zapowiedzi i sporządzano protokoły przedślubne. Z kancelarii wychodziła korespondencja z władzami duchownymi i świeckimi oraz protokoły czynności urzędu parafialnego.

Dokumentacja gromadzona w parafialnych kancelariach sięgała niekiedy początków ich istnienia i na jej podstawie można było niejednokrotnie odtworzyć historię erygowania i działalności parafii.

Zachowane akta urzędów parafialnych mają najczęściej formę ksiąg, poszytów, plików, składek lub luzów, a ich dokumentację tworzą: dzienniki czynności urzędów parafialnych i dekanalnych pełniące rolę dziennika kancelaryjnego w którym notowane były pisma wchodzące i wychodzące, a zarazem kroniki parafialnej, w której odnotowywano podejmowane przez proboszcza czynności. Znajdują się w nich odpisy z metryk urodzeń, ślubów i zgonów, księgi protokołów przedmażeńskich, księgi zapowiedzi, spisy parafian, wykazy chorych, wykazy komunikujących na Wielkanoc, księgi ewidencyjne parafian;

prośby o zmianę wyznania, protokoły zmiany obrządku, potwierdzenia zmiany wyznania. Pewną grupę stanowią również akta majątkowe – księgi majątkowe, arkusze posiadłości gruntowych, inwentarze kościelne obejmujące własność ruchomą i nieruchomą parafii, opisy nieruchomości i ruchomości; wypisy z akt notarialnych dotyczące darowizn gruntów na rzecz parafii; protokoły z przeprowadzonych wizytacji, zarządzenia powizytacyjne; rozporządzenia parafialne, pisma obiegowe, korespondencja z władzami świeckimi i duchownymi. Ponadto rejestry przeprowadzonych kazań, porządku nabożeństw, wykaz bractw działających przy kościele parafialnym, zawierające teksty statutów bractw i spisy ich członków; kroniki parafialne, stanowiące chronologiczny zapis najważniejszych wydarzeń w życiu parafii.

Akta urzędów parafialnych niezbędne do bieżącej działalności były przechowywane w archiwum parafii. Następnie powinny być przekazywane do archiwów diecezjalnych, (co nie zawsze miało miejsce).

Akta parafii wyznania rzymskokatolickiego z archidiecezji lwowskiej

W zespole znajdują się akta urzędów parafialnych funkcjonujących w granicach archidiecezji lwowskiej, której początki sięgają XIV w.

Archidiecezja lwowska podlegała licznym zmianom organizacji terytorialnej, polegającym na reorganizacji sieci parafialnych i dekanalnych, co związane było z przeobrażeniami politycznymi, tworzeniem nowych struktur kościelnych i likwidowaniem już istniejących. Po upadku Państwa Polskiego wszelkie decyzje związane z działalnością kościoła rzymskokatolickiego podejmowały państwa zaborcze, dokonując kolejnych zmian administracyjnych.

Akta w tym zespole pochodzą z lat: 1601-1685, 1741-1951. Zespół liczy 282 jednostki archiwalne (stan na 2007 r.) z 51 urzędów parafialnych i urzędów diecezjalnych funkcjonujących na terenie archidiecezji lwowskiej.

Najstarszą jednostką w zespole jest księga praw i najważniejszych przywilejów z parafii Ostrów (sygn. 146), spisanych w Trybunale Generalnym Królestwa w Lublinie i podczas roków sądowych ziemskich w Bełzie w latach 1601 - 1685; akta zawierające zestawienie dokumentów dotyczących parafii Staresioło, z lat 1741 - 1877 (sygn. 172). Najmłodsze akta (sygn. 171) to korespondencja dotycząca związków małżeńskich zawieranych w latach 1947-1951 w parafii Sokolniki.

Językiem akt jest łacina, polski i niemiecki. Sporadycznie pojawia się język węgierski, czeski, słowacki i słoweński.

Akta parafii wyznania rzymskokatolickiego z diecezji przemyskiej

W zespole zgrupowane są akta urzędów parafialnych funkcjonujących w granicach diecezji przemyskiej, podporządkowanej metropolii lwowskiej, a swoimi początkami sięgającej XIV w. Pod koniec XVI w. diecezja została podzielona na dekanaty, grupujące kilka lub kilkanaście parafii. Na ich czele stali dziekani, czuwający nad funkcjonowaniem organizacji kościelnej w dekanacie; wizytowali podległe sobie miasta i wsie parafialne. Terytorialna struktura organizacyjna diecezji podlegała licznym zmianom, na co wpływ miały zmiany polityczne i administracyjne zachodzące na ziemiach polskich.

Zespół liczy 15 jednostek archiwalnych (stan na 2007 r.) z lat 1825 - 1943 z trzech parafii diecezji przemyskiej: Kalinów, Mużyłowce i Równe ad Medenice. Najstarsze dokumenty w zespole pochodzą z lat 1825 – 1826 i dotyczą działalności parafii Stary Sambor (sygn. 15). Najmłodsze - księgi zapowiedzi i rejestr zmarłych z parafii Kalinów - doprowadzone do 1943 r. (sygn. 2 i 4). Językiem akt jest łacina i polski, sporadycznie niemiecki, ukraiński i angielski.

Akta parafii wyznania rzymskokatolickiego z diecezji łuckiej

Diecezja łucka powstała w XV w., a pod koniec XVI w. podzielona została na dekanaty. Organizacja terytorialna i podziały administracyjne diecezji ulegały zmianom, co było odwzorowaniem zmieniającej się sytuacji politycznej na ziemiach polskich.

Po III rozbiorze Polski diecezja łucka znalazła się w granicach Rosji i w 1798 r. została połączona z żytomierską, a od 1847 obejmowała zasięgiem gubernie wołyńską i kijowską.

Po I wojnie światowej dawna diecezja łucka znalazła się w granicach Polski, a żytomierska w granicach Rosji.

Zespół liczy 66 jednostek archiwalnych (stan na 2007 r.) pochodzących z lat 1804 – 1950. Jednostki o sygn. 1 - 62 to akta pochodzące z 25 urzędów parafialnych diecezji łuckiej. Natomiast jednostki o sygn. 63 - 66 to akta pochodzące z różnych urzędów parafialnych i dekanalnych diecezji. W aktach występują m. in. księgi zmiany wyznania z prawosławnego na rzymskokatolickie.

Najstarsze dokumenty w zespole pochodzą z urzędu dziekańskiego w Łucku z 1804 r. (sygn. 63), a najmłodsze – to korespondencja dotycząca związków małżeńskich zawieranych w parafii Sarny - z lat 1940 - 1950 (sygn. 29). Językiem akt jest rosyjski i polski, sporadycznie pojawia się j. łaciński, niemiecki i ukraiński.

Akta parafii wyznania rzymskokatolickiego z diecezji (archidiecezji) wileńskiej / diecezji pińskiej.

Diecezja wileńska powstała w XV w., na początku XVI wieku została podzielona na dekanaty. W latach dwudziestych XX w. została wyniesiona do godności archidiecezji. Ponadto z jej części została utworzona diecezja pińska. Organizacja terytorialna diecezji podlegała licznym zmianom, co związane było ze zmianami politycznymi i administracyjnymi kraju.

Dokumentacja z kancelarii diecezji wileńskiej zachowała się w szczątkowej formie – zespół liczy 4 jednostki archiwalne. Znajdują się w nim: raptularz chrztów i zgonów z parafii Czernawczyce (Czarnawczyce) z lat: 1944 – 1945; księga egzaminów przedślubnych (1827 – 1832) i „pytań przedślubnych” (1930 – 1939, 1940, 1944) parafii Drohiczyn. Akta ostatniej jednostki pochodzą z kilkunastu urzędów parafialnych z terenów diecezji pińskiej i diecezji/archidiecezji wileńskiej; z lat: 1832, 1834, 1845, 1908, 1919, 1923-1924, 1932, 1934, 1936-1939. Stanowiły one niegdyś załączniki do akt metrykalnych.

Językiem akt jest polski, łaćniński i rosyjski.

Akta parafii wyznania greckokatolickiego

Kościół greckokatolicki został utworzony w Rzeczypospolitej na podstawie bulli papieża Klemensa VIII z 1595 r. Zawarta unia wieńczyła wieloletnie zabiegi o połączenie religii prawosławnej z rzymskokatolicką. Biskupi ruscy przyjęli katolickie wyznanie wiary i uznali zwierzchnictwo papieża. Z prawosławia zachowali obrządek wschodni, kalendarz juliański i niezależną hierarchię duchowną. Kościół greckokatolicki został zorganizowany w diecezjach: kijowskiej, płockiej, pińskiej, włodzimierskiej i chełmskiej. W kolejnych latach powstały diecezje: lwowska, łucka i przemyska.

Po rozbiorach Polski tereny objęte unią znalazły się pod panowaniem Rosji (która doprowadziła na swym terenie do likwidacji unii) i Austrii, pod patronatem której przeprowadzono dalsze zmiany organizacyjne związane z działalnością kościoła greckokatolickiego. W ostatecznym kształcie organizacyjnym funkcjonowała archidiecezja lwowska oraz diecezje: przemyska i stanisławowska. Ich organizacja była podobna do diecezji obrządku rzymskokatolickiego.

Organizacja dekanalna wszystkich diecezji ulegała zmianom na przestrzeni stuleci. Sieć parafialna była gęściejsza niż rzymskokatolicka (mimo reform ograniczających ilość parafii). Administrowanie kościołem greckokatolickim nie odbiegało zasadniczo od zarządzania rzymskokatolickim.

Akta w zespole pochodzą z lat 1798 – 1945, z archidiecezji lwowskiej, diecezji przemyskiej i stanisławowskiej (zinwentaryzowane łącznie); liczą 42 j. a. (stan na 2007 r.) i w przeważającej części są to dokumenty z XX w.

Najstarsze dokumenty w zespole to księga majątkowa parafii w Szybowcach (1798 – 1802) – sygn. 28; księga zapowiedzi parafii Gnojnice i jej filii Wola Gnojnicka (1844 – 1887) – sygn. 9; księga zapowiedzi parafii Sarny (1854 – 1873) – sygn. 25.

Językiem akt, w przeważającej części, jest ukraiński; ponadto polski, sporadycznie niemiecki.

II. Kościoły ewangeliczne

Kościół Ewangelicki Augsburskiego i Helweckiego Wyznania

Napływ, w drugiej połowie XVIII w., dużej ilości osadników pochodzenia niemieckiego na tereny Małopolski przyczynił się do uregulowania stosunku prawnego – państwowego kościoła ewangelickiego i zniesienia dominującej pozycji wyznania rzymskokatolickiego. W 1861 r. cesarz Franciszek Józef I wydał patent wprowadzający prawne połączenie wyznawców konfesji augsburskiej i helweckiej w jeden kościół pod nazwą „Kościół Ewangelicki Augsburskiego i Helweckiego Wyznania”. Ostateczne uznanie i potwierdzenie wszystkich praw ewangelików nastąpiło w 1891 r. po zatwierdzeniu przez C.K. Ministerstwa Wyznań i Oświaty ustawy tegoż kościoła, uchwalonej przez synody obu Konfesji.

Kościół Ewangelicki Augsburskiego i Helweckiego Wyznania zorganizowany był początkowo w trzech, później czterech, senioratach (gminach powiatowych), te zaś składały się ze zborów. Funkcję diecezji pełniła Superintendentura na czele z wybieranym dożywotnio superintendentem. Tworzył on razem z zastępcą, prezesem Wydziału Kościelnego, kuratorem i referentem do spraw szkolnych zarząd Superintendentury. Na poziomie gminy władzę sprawowało prezbiterstwo (kolegium kościelne), w skład, którego wchodził: pastor i wybrani przez wiernych członkowie w ilości zależnej od wielkości gminy. Pastor był jednocześnie urzędnikiem stanu cywilnego. Ze względu na małą ilość duchownych nabożeństwa mogli odprawiać przeszkoleni do tego kantorzy i starsi gminni. Oprócz gmin istniały także liczne filiały, nie posiadające duchownego na stałe, które obsługiwane były przez pastorów wskazywanych przez konsystorz.

Kościół Ewangelicki Augsburskiego i Helweckiego Wyznania prowadził szkoły powszechne, gimnazja humanistyczne i Uniwersytet Ludowy. Przy wielu gminach działały

organizacje pomocowe i młodzieżowe. Organizowane były liczne imprezy religijno-narodowe, które miały na celu umacniać w wiernych niemieckiego ducha.

Kościół Ewangelicki Augsburskiego i Helweckiego Wyznania przestał istnieć na ziemiach polskich po II wojnie światowej.

Akta gmin Kościoła Ewangelickiego Augsburskiego i Helweckiego Wyznania

Zespół liczy 103 jednostki archiwalne (stan na 2007 r.) z lat 1786 – 1939. Językiem akt jest niemiecki, polski i sporadycznie łacina. Można w nim wyróżnić dwie grupy akt – pochodzące z archiwum Surerintendentury (sygn. 1-70) duplikaty ksiąg metrykalnych lub zestawienia sporządzone na ich podstawie. W drugiej grupie (sygn. 71-103) są pochodzące z poszczególnych gmin księgi rodzin, protokoły posiedzeń kolegiów kościelnych, protokoły zmiany wyznania, dokumenty związane z udzielaniem dyspens przy zawieraniu małżeństw.

Dokumenty te sporządzano na luźnych kartach, a następnie wpisywano do specjalnych ksiąg.

Najstarszymi dokumentami są roczne wykazy zmarłych - pochodzą z lat: 1786 – 1826 (znajdują się w jednostce o sygn. 49)

Kościół Ewangelicko-Augsburski

Kościół ewangelicko-augsburski na ziemiach zajętych w wyniku rozbiorów traktowany był przez władze rosyjskie jako „wyznanie obce”. Konsystorz Ewangelicko-Augsburski na terenach wcielonych do Rosji był władzą publiczną. W sprawach administracyjnych podlegał Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, a w sprawach sądowych Rządzącemu Senatowi. Terytorialnie podzielony był na okręgi konsystorskie z konsystorzami na czele.

Konsystorz generalny zachodnich guberni Cesarstwa miał siedzibę w Petersburgu. Bezpośrednio podlegały mu zbory z terenu Wołynia, wszystkie inne konsystorzowi kurlandzkiemu w Mitawie.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości powołano synod konstytucyjny jako instytucję odpowiedzialną za nadanie nowego „Statusu Organizacyjnego”, i określenia położenia prawnego. Na czele wszystkich zborów (gmin) stanął konsystorz w Warszawie.

Organizacyjnie zbory z terenu dawnego zaboru rosyjskiego należały do superintendentury północno – wschodniej z siedzibą w Lublinie.

Ostateczne uregulowania prawne dla Kościoła Ewangelicko – Augsburskiego miały miejsce w 1936 r.

W nowym podziale na dziesięć diecezji zbory dawnej superintendentury północno – wschodniej znalazły się w diecezjach: wołyńskiej, wileńskiej i lubelskiej.

Akta gmin kościoła ewangelickiego - augsburskiego z zachodnich guberni Cesarstwa Rosyjskiego / wschodnich województw II Rzeczypospolitej

Zespół liczy 40 jednostek archiwalnych, z lat 1648, 1800 – 1939. Dominują akta w j. niemieckim, występują też w j. polskim. Pochodzą z 10 gmin i ich filiałów oraz z archiwum konsystorskiego. Większość dotyczy XX w.

Najstarszym dokumentem z 1648 r. (sygn. 25) jest księga kanonów, czyli przepisów dla duchowieństwa, nauczycieli i seniorów.

W zespole można wyróżnić dwie kategorie akt. Pierwsza z nich to akta wytworzone przez gminy – protokoły posiedzeń kolegiów kościelnych, wykazy majątków, księgi aktowe urodzeń i zgonów, wyciągi z ksiąg metrykalnych, świadectwa zapowiedzi przedślubnych, sprawy dotyczące funkcjonowania gmin, remontów kościołów, utrzymania placówek gminnych (domy dla wdów i sierot) odpisy z ksiąg metrykalnych urodzeń, ślubów i zgonów (nieodebrane przez zainteresowanych), kopie pism wysyłanych do konsystorza i otrzymywanych przez gminy.

Druga grupa to akta luźne, które pierwotnie związane były z konkretnymi sprawami załatwianymi w gminie czy konsystorzu, a z czasem uległy rozproszeniu. Część z nich, prawdopodobnie w archiwum konsystorza, została uporządkowana (ułożona alfabetycznie) i przypisana do gmin, do których były kierowane, lub, z których wyszły.

Są to wypisy z ksiąg metrykalnych różnych wyznań (składane np. przy zmianie wyznania czy staraniach o zgodę na małżeństwo międzywyznaniowe), pisma rozwodowe, pisma o uznanie za legalne dzieci pozamałżeńskich itp. Obecnie ich wartość archiwalna jest niewielka.

W zespole dominują akta gmin diecezji wołyńskiej, ponadto z diecezji lubelskiej i wileńskiej.

III. Kościół Prawosławny

Przed rozbiorami kościół prawosławny w Rzeczypospolitej liczył kilkaset tysięcy wyznawców. Zamieszkiwali oni wschodnie obszary kraju oraz Ukrainę południowo – wschodnią. Istniała jedna tylko diecezja prawosławna – białoruska, z siedzibą w Mohylewie. Po trzecim rozbiorze zdecydowana większość ludności prawosławnej, zamieszkałej na terenie

Polski znalazła się w granicach cesarstwa rosyjskiego a parafie podporządkowane zostały rosyjskiej hierarchii cerkiewnej.

Po zakończeniu I wojny światowej i ustaleniu wschodniej granicy państwa polskiego na terytorium Rzeczypospolitej znalazły się ponad 3 miliony ludności prawosławnej, rozmieszczonej w województwach: białoruskim, poleskim, lubelskim, wołyńskim, nowogrodzkim i wileńskim. W 1922 r. zorganizowano pięć diecezji: warszawsko – chełmską, grodzieńską, poleską, wileńską i wołyńską; podzielono je na dekanaty. Na czele kościoła prawosławnego stał metropolita, który przewodził soborowi biskupów polskich diecezji prawosławnych. Cerkiew prawosławna w Polsce przyjęła nazwę: Polski Autokefaliczny Święty Kościół Prawosławny. Naczelną władzą w cerkwi był sobór biskupów z metropolitą warszawskim na czele.

14 VI 1922 r. sobór biskupów prawosławnych uchwalił niezawisłość polskiej cerkwi od cerkwi rosyjskiej.

Akta parafii wyznania prawosławnego

Akta znajdują się w zespole: Księgi metrykalne i akta parafii prawosławnych z Wołynia i Polesia. Stanowią 5 jednostek archiwalnych (sygn. 13 – 17). Są to akta wytworzone przez kancelarie parafialne, związane z działalnością urzędu parafialnego. Znajdują się tu wykazy dochodów i rozchodów cerkwi i bractwa działającego przy parafii Głuchy (1894 – 1902), księgi zeznań przedślubnych parafii: Górka Połonna (1826 - 1852) i Kamień Koszyrski (1827 – 1834), księga badań przedślubnych parafii Kulczyn (1929 – 1939), księga protokołów przedślubnych (1838 – 1849).

Językiem akt jest rosyjski i polski.

IV. Wyznanie mojżeszowe

Izraelicka gmina wyznaniowa Galicji stanowiła podstawę regulacji stosunków prawnych żydowskiej społeczności religijnej z władzami zwierzchnimi i ludnością innych wyznań. Składała się z mniejszych jednostek terytorialnych –cyrkułów. Gminą kierował zarząd złożony z trzech przełożonych. Do ich zadań należało reprezentowanie gminy przed administracją państwową, obrona praw Żydów, zaspokajania potrzeb religijnych, gminy, utrzymywanie synagog, domów modlitw, składanie sprawozdań o stanie gminy, ściąganie podatków, opieka nad biedotą. W sprawach politycznych gminy podlegały władzom państwowym; w sprawach sądowych – jurysdykcji sądów państwowych. Przynależność do gminy wyznaniowej była obowiązkowa. W każdej gminie musiał urzędować przynajmniej

jeden rabin, który zajmował się prowadzeniem metryk, nadzorowaniem szkolnictwa i kontrolą koszerników gminnych.

Zarządy wyznaniowe działające w gminach posiadały własne kancelarie zajmujące się gromadzeniem dokumentacji związanej z działalnością gminy.

W całej Galicji funkcjonowały 252 gminy wyznania mojżeszowego, z czego około 160 na terenach, z których akta są w AGAD.

Kres działalności żydowskich gmin wyznaniowych na terenie Galicji położyła agresja sowiecka na ziemię polskie w 1939 r.

Akta gmin wyznania mojżeszowego z Małopolski Wschodniej

Zespół składa się z 174 jednostek archiwalnych (stan na 2007 r.). Tworzą go akta 83 gmin wyznaniowych z lat: 1838-1942.

Są wśród nich protokoły przedślubne, wypisy z metryk, księgi zapowiedzi, wyciągi z metryk, księgi opłat gminnych, skorowidze zapomóg, statuty gminne, kartoteki mieszkańców, księgi przychodów i rozchodów mas spadkowych, korespondencja z władzami i osobami prywatnymi.

Najstarsze w zbiorze są (sygn. 75) – poświadczenia metrykalne śmierci z lat: 1838 i 1842 z gminy Obertyn. Najmłodsze dokumenty (sygn. 68) znajduje się w aktach gminy Lwów i są to protokoły przedślubne z 1942 r.;

Językiem akt jest polski i niemiecki; sporadycznie pojawia się j. angielski, węgierski, rumuński, rosyjski i jidysz.

V. Dzieje przechowywania akt parafialnych / gminnych różnych wyznań

Akta urzędów parafialnych i gmin wyznaniowych różnych wyznań przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych pochodzą z terenów przedwojennej Małopolski Wschodniej i Wołynia, umownie nazywanych zabużańskimi, które po II wojnie światowej znalazły się poza granicami Polski. Część akt urzędów parafialnych i gmin wyznaniowych i ksiąg metrykalnych różnymi drogami trafiło do Polski. Zaczęło je gromadzić Archiwum Akt Stanu Cywilnego przy Ministerstwie Administracji Publicznej. W 1950 roku, w związku z likwidacją tegoż ministerstwa i podlegającego mu archiwum akta zostały przekazane do Urzędu Stanu Cywilnego Warszawa – Śródmieście. Stąd akta parafialne wraz z księgami metrykalnymi przekazywane są stopniowo do naszego archiwum. Zgodnie z obowiązującym prawem AGAD jest archiwum uprawnionym do gromadzenia dokumentacji archiwalnej różnych wyznań z terenów tzw. zabużańskich od sporządzenia, której minęło już 100 lat..

Zespoły akt urzędów parafialnych powstały w wyniku przyjętej w AGAD zasady rozdziału akt parafialnych do ksiąg metrykalnych.

VI. Udostępnianie

Znaczna część zasobu akt parafialnych / gminnych przechowywanych w Archiwum Głównym Akt Dawnych jest w **złym stanie**: akta są podarte, poprute, mają naderwane lub pozrywane obwoluty, zatartą oryginalną paginację lub foliację. Występują także uszkodzenia biologiczne. Wielu jednostek archiwalnych nie udostępnia się z tego powodu.

W oparciu o obowiązujące przepisy o aktach stanu cywilnego nie są udostępniane do osobistego wglądu w pracowni Naukowej AGAD akta parafii / gmin, od których wytworzenia nie upłynęło jeszcze 100 lat.

Opracowanie: mgr Monika Michalska, oddział II